

Zákaz diskriminace v českém právu

Jana Kvasnicová

Případy diskriminace

- Pokuste se u následujících případů určit, zda došlo k diskriminaci či nikoliv
- Pokuste se odpovědět na související otázky
- Některé případy jsou velmi složité a nemají jednoznačné řešení – pokusme se o nich vést diskusi

Nezaměstnávání žen

- Žena, která dosáhla vzdělání jako zdravotnická záchranářka je dlouhodobě neúspěšná při hledání zaměstnání v oboru. Pracuje proto jako zdravotní sestra, ale domnívá se, že jediným důvodem jejího neúspěchu je její pohlaví.
1. Jedná se o diskriminaci? V jaké oblasti a z jakého důvodu?
 2. Bylo by možné její odmítnutí nějak odůvodnit? Jakým způsobem?

Odměňování

- Paní S. byla zaměstnaná jako primářka dětského oddělení nemocnice. Následně se nepohodla se zaměstnavatelem a z nemocnice sama odešla. Měla informace o tom, že její mužští kolegové na pozici primářů oddělení dostávali ve srovnání s ní vyšší odměnu za práci. Paní S. nevěděla přesně o kolik, protože informace o odměnách jsou důvěrné, ale rozdíl odhadovala na 30 až 50 tis. Kč.
1. Může se v tomto případě jednat o diskriminaci? V jaké oblasti?
 2. Pokud ano, jakým způsobem by se mohla paní S. odlišnému zacházení bránit?
 3. Jakým způsobem by žalovaná nemocnice mohla odůvodnit rozlišování?

Práce ve školství

- Pan X. se netají tím, že je homosexuál. Pracoval jako učitel na středním odborném učilišti. V hodinách se mu opakovaně stalo, že studující nahlas říkali nevhodné poznámky týkající se homosexuality.
 - Na jeho stížnosti ředitelka reagovala se zpožděním, ale nakonec jednomu ze studentů snížila známku z chování.
 - Pan X. byl ve škole zaměstnán na dobu určitou, po incidentech se studujícími s ním nebyl prodloužen pracovní poměr pro další školní rok.
1. Mohlo by se jednat o diskriminaci?
 2. Kdo se diskriminačního jednání dopustil?

Cestování s kočárkem

- Paní K. upozornila na chování řidiče vozidel MHD, který ji při nastupování s kočárkem s dítětem vykázal z vozidla, neboť na zastávce čekalo větší množství cestujících, kteří by se do vozidla již nevešli.
1. Jedná se o diskriminaci? V jaké oblasti a z jakého důvodu?
 2. Bylo by možné toto jednání nějakým způsobem ospravedlnit?

Taneční klub

- Některé akce v tanečním klubu mají stanoveno vstupné tak, že muži platí 80 Kč, ženy a dívky mají vstup zdarma.
 - Inzerci spojenou s akcí provázejí hesla jako: „doufáme, že tuto skutečnost ocení nejen ženy“.
1. Jedná se o diskriminaci? Je takové stanovení vstupného přípustné?
 2. Bylo by možné toto jednání nějakým způsobem ospravedlnit?

Právní vymezení pojmu diskriminace

Co je diskriminace?

- Diskriminace je porušením práva na rovné zacházení (rovnosti příležitostí) => **diskriminace je protiprávní**
- Diskriminace je rozdílné zacházení s lidmi v právně vymezených situacích z důvodu(ů), které právo zapovídá
- Diskriminace je jednání, které nemá rozumné odůvodnění (**nelegitimnost**) a je nepřiměřené (**disproporčnost**)

Proč je diskriminace špatná?

- Stigmatizace, která pošlapává lidskou důstojnost
- Limituje možnosti jednotlivců – nemají možnost využít všeho, co jim život nabízí
- Je nespravedlivá
- Představuje plýtvání potenciálem a zdroji

Předpisy

- 43/2003/ES, 78/2003/ES, 2004/113/ES, 2006/54/ES

- **Zákon č. 198/2009**, o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (**antidiskriminační zákon** - dále jen ADZ)

Vymezení diskriminace

- Definice v § 2 – 4 ADZ
- Diskriminace **přímá** a **nepřímá**

- **Obtěžování, pronásledování, pokyn a navádění** považuje zákon za diskriminaci

V jakých oblastech je diskriminace zakázána

- Diskriminace je na základě ADZ zakázána pouze ve vymezených oblastech (§ 1)
 - **Práce a zaměstnání**
 - Přístup ke zboží a službám
 - Bydlení, je-li nabízeno veřejně
 - Členství v odborech a profesních komorách
 - Poskytování zdravotní péče
 - Poskytování vzdělání

Nepřípustné důvody rozlišování

- Dle ADZ je nepřípustné diskriminovat na základě:
 - rasy, etnického původu,
 - národnosti,
 - pohlaví,
 - sexuální orientace,
 - věku,
 - zdravotního postižení,
 - náboženského vyznání, víry či světového názoru

Rovnost zacházení – vůči komu?

- Rovnost zacházení se děje vůči tzv. komparátorovi
 - Komparátor je ten, kdo je a priori bez vlastních zásluh ve výhodě (díky předsudkům těžší ze svého postavení)
-
- Kdo nebývá diskriminován? -> muž, běloch, bez postižení, heterosexuál

Test diskriminace

1. Zachází se s jednou (fyzickou) osobou méně výhodně než s druhou ve srovnatelné situaci? **ANO**
2. Znevýhodnění se děje na základě právem zakázaného důvodu? **ANO**
3. Znevýhodnění existuje v právem vymezené oblasti? **ANO**
4. Znevýhodnění nelze odůvodnit legitimním cílem. **ANO (nelze)**
5. Rozlišování v daném případě není přiměřené. **ANO (není)**

5x ANO = DISKRIMINACE

Právní prostředky ochrany před diskriminací

- Žaloba
 - Upuštění od diskriminace
 - Odstranění následků
 - Přiměřené zadostiučinění
 - Náhrada nemajetkové újmy v penězích
- Stížnost kontrolnímu (nadřízenému) orgánu
- Podnět veřejnému ochránci práv

Ombudsman a diskriminace

- Veřejný ochránce práv (ombudsman) je tzv. antidiskriminačním místem, které bylo zřízeno zákonem číslo 198/2009 Sb. (antidiskriminační zákon)
- Ombudsman chrání oběti diskriminace a poskytuje jim pomoc, vydává doporučení a provádí výzkumy související s problematikou diskriminace
- V rámci Kanceláře veřejného ochránce práv bylo zřízeno Oddělení rovného zacházení (ORZ)

Tři okruhy činnosti ORZ

1. Informovat (doporučení, výzkumy)
2. Vzdělávat (přednášky, kliniky, semináře)
3. Účinně pomáhat obětem diskriminace -> řešení individuálních stížností a podnětů

Shrnutí a závěr

- Diskriminace je právní pojem, nejedná se o jakékoliv rozlišování
- Smyslem antidiskriminačního práva je ochrana důstojnosti osob
- Cílem je začlenění všech do společnosti
- S ohledem na individuální charakteristiky si lidé nejsou a nemohou být absolutně rovni
- Respekt k rozmanitosti, ochrana jednotlivců ohrožených vyloučením na základě podezřelého kritéria

Děkuji za pozornost

Jana Kvasnicová

Kancelář veřejného ochránce práv

Oddělení rovného zacházení